

Nd.

284. Frumvarp til laga

[135. mál]

um meðferð, skoðun og mat á sláturafurðum.

(Lagt fyrir Alþingi á 86. löggjafarþingi, 1965–66.)

1. gr.

Í lögum þessum merkir:

Sláturfénaður: Sauðfé, nautgripir, hross, svín, geitfé, hreindýr, alifuglar og önnur dýr, sem ætluð eru til manneldis.

Sláturafurðir: Kjöt og slátur af öllum sláturfénaði.

Læknir: Dýralæknir sá, er heilbrigðisskoðunina annast, eða hver sá læknir eða læknanemi, sem löggiltur hefur verið til starfsins samkvæmt 7. gr. laga þessara.

Kjötmatismaður: Hver sá undirkjötmatismaður, er lýtur yfirkjötmatsmanni.

2. gr.

Sláturfénaði (sauðfé, geitum, svínum, nautgripum og hrossum), sem slátra á í því augnamiði að flytja kjötið nýtt, kælt, fryst, saltað eða á annan hátt verkað á erlendan markað eða til sölu og neyzlu innanlands, skal slátra í löggiltum sláturhúsum og kæling og frysting kjötsins fara fram í löggiltum frystihúsum. Atvinnu- málaráðuneytið löggildir sláturhús og frystihús, að fengnum meðmælum frá yfirdýralækni eða hlutaðeigandi héraðsdýralækni, ef húsin eru að dómi þeirra svo fullkomin að gerð og öllum útbúnaði, að hægt sé þess vegna að fullnægja nauðsynlegum heilbrigðis- og hreinlætiskröfum.

Ráðherra getur þó, þar sem brýn nauðsyn krefur, leyft slátrun til eins árs í senn í sláturhúsum, sem ekki eru svo úr garði gerð, að löggilding geti farið fram á þeim, ef yfirdýralæknir og hlutaðeigandi héraðsdýralæknir telja, að slátrun og meðferð sláturafurða geti tekizt þar á viðunandi hátt. Undanþágu má þó ekki veita nema í tvö ár frá gildistöku laga þessara.

Ráðherra setur reglur um útbúnað sláturhúsa og frystihúsa, söltunar- og reyk- húsa, að fengnum tillögum yfirdýralæknis og kjötmatssformanns.

3. gr.

Hver sá, sem hyggst starfrækja slátrun sauðfjár eða annars sláturfénaðar í þeim tilgangi að selja afurðir á opinberum markaðsstöðum, skal senda atvinnumálaráðuneytinu umsókn um löggildingu húsa til slátrunar, frystingar og geymslu á sláturafurðum, söltunar o. s. frv. Hver sá, sem hyggst byggja hús til slátrunar og frystingar á sláturafurðum, skal senda yfirdýralækni teikningar af húsinu og fá samþykki hans á teikningunum áður en byggingarframkvæmdir hefjast. Eftir löggildingu annast héraðsdýralæknar eftirlit með slátur- og frystihúsum í hlutaðeigandi umdæmum undir stjórn yfirdýralæknis. Í reglugerð má setja ákvæði um þekkingu og verkunnáttu verkstjóra og sláturhússtjóra.

4. gr.

Nú fullnægir löggilt slátur- eða frystihús eigi lengur skilyrðum þeim, sem sett voru fyrir löggildingu, og ber þá dýralækni, sem eftirlitið hefur annast, að skýra þeim, sem sláturleyfi hefur og yfirdýralækni samstundis frá því. Setur yfirdýralæknir umráðamönnum hússins hæfilegan frest til að lagfæra það, sem ábótavant er, og fellur löggildingin niður um stundarsakir, ef eigi er bætt úr göllunum innan hins ákveðna frests. Hann tilkynnir þá jafnframt atvinnumálaráðuneytinu og aðilum þeim, sem sláturleyfin veita, að slátrun á þeim stað skuli þá þegar stöðvuð, unz úr sé bætt.

5. gr.

Heilbrigðisskoðun skal fram fara á öllum sláturfénaði, sem um getur í lögum þessum, áður en slátrun fer fram, og mega ekki líða meira en 12 klst frá þeirri skoðun og til slátrunar. Enn fremur skal heilbrigðisskoðun á öllu kjöti og slátri af þeim sláturfénaði, sem um getur í lögum þessum, fara fram í sláturhúsinu áður en afurðirnar eru boðnar til sölu á opinberum markaði, þ. e. áður en kæling, frysting, söltun eða önnur verkun fer fram. Að skoðun lokinni skal dýralæknir eða hver sá, sem löggiltur hefur verið til starfsins, merkja kjötið samkvæmt reglugerð, er ráðherra setur um heilbrigðisskoðun og merkingu á kjöti og slátri, að fengnum tilögum yfirdýralæknis.

Í reglum þeim, sem ráðherra setur samkvæmt þessari grein, má ákveða hámarksþóknun fyrir læknisskoðun og merkingu kjöts og annarra sláturafurða.

6. gr.

Sláturafurðir, sem reynast spilltar eða sýktar, svo að hætta geti stafað af að nota þær til manneldis, eftir úrskurði kjötskoðunarlæknis, skulu þegar í stað ónýttar samkvæmt reglum, er ráðuneytið setur, á þann hátt, að tryggt sé, að engin hætta geti stafað af þeim.

Ekki má slátra í sláturhúsi sýnilega sjúku sláturfé, er sýkingarhætta getur stafað af að álitu kjötskoðunarlæknis, nema sérstakur klefi sé til þeirra afnota einna í sláturhúsinu.

Sjálfdauðar skepnur eða afurðir af þeim má aldrei flytja inn í sláturhús eða frystihús.

Búpening, sem kominn er í sláturhúsrétt, má eigi flytja þaðan til lífs, heldur skal honum slátrað, nema komi til leyfi sauðfjársjúkdómanefndar.

7. gr.

Dýralæknar annast heilbrigðisskoðun og merkingu á kjöti og öðrum sláturafurðum, sbr. 5. gr. þessara laga. Náist ekki til dýralæknis, skipar ráðherra, að fengnum tilögum yfirdýralæknis, lækni til starfsins, enda hafi hann lokið kjötskoðunarprófi hjá dýralækni hér á landi. Ef nauðsyn krefur, má fela heilbrigðisskoðun öðrum, sem í því skyni hafa hlotið næga þekkingu og þjálfun, að dómi yfirdýralæknis, enda starfi þeir eingöngu undir stjórn dýralæknis.

8. gr.

Allt kjöt og slátur af sláturfénaði, er um getur í lögum þessum, sem flutt er á erlendan markað eða til sölu innanlands, skal metið, flokkað og merkt eftir tegundum og gæðum af kjötmatsmönnum, sem starfa undir umsjón yfirkjötmatsmanna.

Ráðuneytið setur reglugerð um slátrun, mat, flokkun, merkingu, frystingu, söltun, umbúðir, flutning og meðferð kjöts og sláturs, að fengnum tillögum kjötmatsformanns og yfirdýralæknis, er hafi samráð við framleiðsluráð landbúnaðarins og helztu kjötsöluaðila.

Ef þörf þykir, getur ráðherra sett sérstakar reglur um slátrun, meðferð, mat og merkingu á kjöti, slátri, gærum og hausum, sem selt er innanlands eða til ákveðinna landa, eftir því hvaða kröfur eru gerðar í því efni.

9. gr.

Ráðherra skipar kjötmatsformann og 4 yfirkjötmatsmenn, og hafi hver yfirkjötmatsmaður ákveðið starfssvæði. Kjötmatsformaður hafi ekki ákveðið starfssvæði, enda skal hann hafa yfirumsjón með þeim atriðum í lögum þessum, er snerta verksvið yfirkjötmatsmanna og samræma mat og flokkun á kjöti og innyflum af sláturfénaði, samkvæmt reglugerðum, sem settar eru um þau efni í samræmi við 8. gr. laga þessara, á landinu öllu. Einnig skal hann, eftir því sem við verður komið, gera athugun á kjöti og öðrum sláturafurðum, sem fluttar eru á erlendan markað og til helztu sölustaða innanlands og framkvæma yfirmat á þeim, ef þurfa þykir. Kjötmatsformaður skal hafa aðsetur í Reykjavík.

Kjötmatsformaður og yfirkjötmatsmenn skulu hafa góða þekkingu á kjöti og öðrum sláturafurðum og mikla reynslu í öllu því, er lýtur að meðferð og mati sláturafurða.

Ráðherra setur yfirkjötmatsmönnum starfsreglur og ákveður umdæmi þeirra og launakjör.

Ferðakostnað í þágu yfirmatsins skulu þeir fá greiddan samkvæmt reikningi, sem ráðuneytið úrskurðar.

Annan kostnað, sem af yfirmatinu leiðir, skal greiða úr ríkissjóði.

10. gr.

Lögreglustjóri skipar kjötmatsmenn, einn eða fleiri á hverjum sláturstað. Fer um tölu þeirra og val eftir tillögum yfirkjötmatsmanns.

Kjötmatsmenn skulu annast mat og flokkun á kjöti og slátri og gæta þess, að reglum um slátrun og sláturhús sé fylgt, einkum að því er varðar hreinlega og góða meðferð sláturafurða. Störf, skyldur og kaup kjötmatsmanna skal ákveðið með reglugerð, og greiða sláturleyfishafar, sem slátrun framkvæma, kaup kjötmatsmanna á hverjum stað.

11. gr.

Ekki mega yfirkjötmatsmenn eða kjötmatsmenn þiggja neina aukabókun hjá þeim, sem kjötsölu annast, né heldur hafa með höndum sölu á kjöti utanlands eða innan, eða aðra milligöngu í því efni, sem þeir geta haft hagnað af.

Nú vanrækir yfirkjötmatsmaður starf sitt að dómi kjötmatsformanns, og er honum þá skylt að skjóta málinu án tafar til atvinnuáráðuneytisins, sem fellir úrskurð í því.

Sýni kjötmatsmaður vanrækslu í starfi, beiti hlutdrægni við matið eða leysi það illa af hendi á einhvern hátt að dómi yfirkjötmatsmanns, er yfirkjötmatsmanni heimilt að víkja honum frá um stundar sakir, en tilkynna skal hann kjötmatsformanni og hlutaðeigandi lögreglustjóra samstundis þessa ráðstöfun, sem þá vikur hinum brotlega kjötmatsmanni endanlega frá störfum, og skipar annan matsmann í hans stað.

12. gr.

Yfirdýralæknir eða heilbrigðisnefnd, sem í hlut á, getur fyrirskipað sérstaka læknisskoðun á kjöti og slátri, enda þótt það hafi áður hlotið lögboðna heilbrigðis-skoðun og merkingu. Eins má fyrirskipa gæðamat á sláturafurðum, þótt það hafi áður farið fram.

Bæjar- eða sveitarfélag skal sjá fyrir fullnægjandi húsnæði til framangreindrar skoðunar á sláturafurðum gegn sanngjörnu gjaldi, er eigandi afurðanna greiðir, samkvæmt nánari fyrirmælum ráðuneytisins, að fengnum tillögum bæjar- eða sveitarfélags.

13. gr.

Ráðherra getur sett reglur, að fengnum tillögum heilbrigðisstjórnar og yfirdýralæknis, um útbúnað kjötbúða og annað, er lýtur að verzlun með sláturafurðir, og um það, hverjar vörur megi selja í kjötbúðum aðrar en þær, sem um ræðir í lögum þessum. Ráðherra getur einnig sett reglur, að fegnum tillögum heilbrigðisstjórnar og yfirdýralæknis, um atvinnurekstur við tilbúning matvæla úr sláturafurðum svo sem pylsugerð, niðursuðu sláturafurða og annað því um líkt.

14. gr.

Nú flytur einhver eða lætur flytja út kjöt til sölu á erlendan markað eða til sölu innanlands án þess að gæta fyrirmæla laga þessara um læknisskoðun, merkingu, mat og flokkun, og varðar það sektum frá kr. 5000.00 til 100 000.00. Önnur brot gegn lögum þessum eða reglugerðum, sem settar verða samkvæmt þeim, varða sektum allt að kr. 50 000.00. Fara skal með mál út af brotum þessum að hætti opinberra mála.

Um refsingu fyrir brot kjötskoðunarlækna, yfirkjötmatsmanna og kjötmatsmanna gegn ákvæðum þessara laga fer sem um refsingu fyrir brot opinberra starfsmanna.

15. gr.

Með lögum þessum eru úr gildi felld lög nr. 5 frá 22. febr. 1949, um kjötmat o. fl.

16. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Frumvarp þetta er samið af nefnd, sem í áttu sæti Páll A. Pálsson, yfirdýralæknir, Jón Sigurðsson, borgarlæknir, Jónmundur Ólafsson, kjötmatformaður og Sæmundur Friðriksson, framkvæmdastjóri.

Eftirfarandi greinargerð fylgdi frumvarpinu frá nefndinni:

Greinargerð.

Þar sem lög þessi fjalla að verulegu leyti um sláturhús og heilbrigðisskoðun á kjöti, auk hins eiginlega gæðamats, höfum við talið eðlilegt að breyta heiti laganna.

Mörg ákvæði laga um kjötmat o. fl. nr. 5, 22. febrúar 1949, haldast óbreytt í þessu frumvarpi. Höfum við því kosið þann kostinn að gera breytingar á gömlu lögnum, þar sem við átti og nauðsynlegt var, en endursemja aðeins fáar greinar, þar sem breytingum var ekki við komið.

Skal nú drepið á helztu breytingar, sem lagt er til að gerðar verði.

1. gr. er nær óbreytt frá því, sem var í gömlu lögnum, aðeins tekið inn geitfé og hreindýr til samræmis, þar sem kjötskoðun fer nú fram á þessum skepnum hvort eð er.

Í gildandi lögum er ráðherra heimilt að veita undanþágu til slátrunar til eins árs í senn í húsum, sem eru svo ófullkomin, að gerð og búnaði, að löggilding getur ekki farið fram. Í framkvæmd hefur þetta orðið þannig, að allmörg slátruhús hafa ekki hlotið löggildingu, en þar verið slátrað árum saman í skjóli undanþáguheimildar, en lítt eða ekki hirt um endurbætur, enda mörg þessara húsa það léleg, að vart mun borga sig að leggja mikið fjármagn í viðgerð þeirra.

Nú er lagt til að eigi megi veita slíkar undanþágur nema tvisvar sinnum og þá til eins árs í senn. Eftir það beri að loka „slátruhúsum“ þessum, unz þau hafa verið lagfærð eða endurbyggð svo að þau séu löggildingarhæf, ella verði þau lögð niður.

Nú eru mörg slátruhús, einkum hin minni hús, þann veg úr garði gerð, að þau fullnægja á engan hátt settum reglum. Slátrun hefur hins vegar verið leyfð í húsum þessum ár frá ári, einkum vegna þess, að örðugt hefur verið að flytja fé á aðra slátrustaði. Teljum við, að með þeim breytingum, sem hér er gert ráð fyrir, fáiast bundinn endir á þetta vandræða ástand, og slátrun fari innan fárra ára öll fram í löggiltum slátruhúsum.

Í 3., 4. og 5. gr. er einungis gert ráð fyrir lítilsháttar orðalagsbreytingum, er varða framkvæmdaratriði.

Með breytingum þeim, sem gert er ráð fyrir í 6. gr. frumvarpsins, er girt fyrir að undir vissum skilyrðum sé unnt að flytja inn í slátruhús sjálfdauðar skepnur, eins og hægt er samkvæmt gildandi lögum, enda virðist slík heimild óþörf. Þá er bætt inn í grein þessa ákvæðum, sem banna brottflutning á fénaði, sem á annað borð er kominn í slátruhúsrétt.

Ákvæði þetta er sett til þess að girða fyrir yfirtroðslur á fyrirmælum um sauðfjárveikivarnir, enda virðist sem kaup á líflömbum úr réttum slátruhúsa séu með öllu óþörf, en geta hins vegar eins og reynslan hefur raunar sýnt, verið varhugaverð.

Ákvæði 7. og 8. gr. frumvarpsins eru að mestu í samræmi við gildandi lög að því undanskildu, að skotið er inn í heimild til þess að taka upp mat á gærum, sem talið er að sé orðið aðkallandi mál.

Í 9., 10. og 11. gr. er fjallað um kjötmatsformann, yfirkjötmatsmenn og kjötmatsmenn. Eru ákvæði þessara greina efnislega áþekk þeim, sem í gildi eru, nema hvað fjölgað er um einn yfirkjötmatsmann. Þar sem launaákvæði yfirkjötmatsmanna eru löngu úrelt orðin vegna sífella breytinga á verðgildi peninga, þótti rétt að ákveða, að ráðherra setji með reglugerð reglur um kaup þessara manna, en hafa það ekki bundið lagaákvæðum.

11. og 12. gr. núgildandi laga leggjum við til að verði felldar niður. Í staðinn komi ákvæði þau, sem um getur í 12. gr. frumvarpsins og eru þau nokkuð annars eðlis en nú er gert ráð fyrir. Skal það skýrt nokkru nánar.

Mjög hefur færzt í vöxt hin síðari ár, að kjöt og aðrar sláturafurðir séu fluttar um langan veg beint á markað innanlands eða í frystigeymslu fjarri slátrustað. Í sumum tilvikum geta þessir flutningar tekið alllangan tíma, og þegar hlýtt er í veðri hafa vörur spillzt í flutningum, þó að þær hafi verið óaðfinnanlegar, þegar flutningar hófust eða heilbrigðisskoðun og mat fór fram á afurðunum. Hefur þráfaldlega komið fyrir, að þurft hefur að eyða sláturafurðum af þessum sökum, þar sem þær reyndust óhæfar til manneldis, er þær bærust á markaðsstað eða geymslustað. Oft má rekja slíkar skemmdir til hirðuleysis í meðferð vörununar og of mikils annríkis fólks í sláturtíð.

Þá kemur alloft fyrir, að skemmdir eru það lítið áberandi, að þær koma ekki í ljós á móttökustað án sérstakrar skoðunar, en þeirra verður fyrst vart, er farið er að handleika vöruna nánar í verzlunum, vinnslustöðum eða í heimahúsum. Stundum valda skemmdir af þessu tagi veikindum, er hafa í för með sér óþægindi og tjón. Þá er og á hitt að líta, að skemmdir vörur vekja ávallt tortryggni bæði hjá neytendum, verzlunum og framleiðendum.

Því virðist eðlilegt og raunar sjálfsagt, að sett verði í löggjöf þá, er mál þessi varða, ákvæði sem girt gætu fyrir þá annmarka og tjón, sem að ofan er lýst. Því

er lagt til, að heimilt sé að láta fara fram endurskoðun á kjöti og sláturafurðum, ef viðkomandi heilbrigðisnefnd eða yfirdýralæknir telur ástæðu til. Ætti það að veita nokkurt aðhald um vandvirkni og aðgæzlu, þeim, er sjá um meðferð, geymslu og flutning sláturafurða.

13.—16. gr. frumvarpsins er að mestu sömu ákvæði og nú eru í gildi, sektarákvæði eru hækkuð nokkuð með tilliti til lækkaðs verðgildis peninga.

Þá er lagt til, að bráðabirgðaákvæði varðandi heimaslátrun stórgripa verði numið úr lögum. Á sínum tíma var grein þess efnis skotið aftan við lög in til bráðabirgða, síðan eru liðin 17 ár, og ætti það út af fyrir sig að vera næg ástæða til þess að fella ákvæðið nú niður. Yfirdýralæknir, borgarlæknir og landlæknir hafa lagt ríka áherzlu á að ákvæði um heimaslátrun verði felld niður.

Heimaslátrun stórgripa samræmist engan veginn þeim kröfum, sem nú eru gerðar til meðferðar á kjöti og öðrum sláturafurðum og neytendur telja sig eiga rétt á. Skortur á hæfilegri vinnuaðstöðu og verkvönum mönnum veldur því, að mjög mikill hluti af kjöti af heimaslátruðum gripum er vegna slæmrar meðferðar við slátrun og flutning gölluð vara, er á markaðsstað kemur, yfirleitt alls ekki samþærileg við kjöt- og sláturafurðir af gripum, sem slátrað er af vönum mönnum í sláturhúsum.

Af þeim orsökum fæst oft mjög lágt verð fyrir slíkt kjöt, og ávinningur sá, sem sumir bændur telja sig hafa af því að slátra stórgripum heima, er því næsta vafasamur, og oft bíða þeir stórtjón, þegar verst tekst til.

Fyrir nokkru hefur Framleiðsluráð landbúnaðarins fallizt á að afnema beri lagaheimild um heimaslátrun. Í sömu átt hneig einnig ályktun Búnaðarþings um þetta efni veturinn 1958.

Fulltrúar framleiðenda hafa þannig tjáð sig fylgjandi því, að bráðabirgðaákvæði um heimaslátrun verði afnumið, og af því sem að framan greinir ætti að vera ljóst, að það er einnig hagur neytenda að þau séu felld niður.